

Н. В. Кіржа, м. Вінниця, Україна / N. Kirzha, Vinnytsia, Ukraine
800258@ukr.net

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ КОЛЕДЖІВ НА ОСНОВІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація. У статті обґрунтовано модель формування комунікативної компетентності у студентів медичних коледжів на основі інформаційно-комунікаційних технологій. Доведено, що основними завданнями, які необхідно вирішити для формування комунікативної компетентності у студентів медичних коледжів на основі інформаційно-комунікаційних технологій, є: формування у студентів-медиків позитивного ставлення до майбутньої професійної діяльності; підвищення рівня оволодіння інформаційно-комунікаційними технологіями; формування знань, вмінь та навичок здійснення комунікативних практик в контексті професійних функцій; підвищення належного рівня іншомовної комунікативної компетенції в умовах глобального процесу інтернаціоналізації; розвиток вміння доброзичливої комунікабельності; формування фахової культури майбутнього медичного фахівця; прививання основних засад професійної етики у професійній діяльності медичного фахівця. Виявлено, що стале формування у студентів професійних якостей у значній мірі залежить від їх особистого ставлення до самостійної роботи.

Ключові слова: комунікації, комунікативна компетентність, лікарі, медичний коледж, медсестри.

MODEL OF COMMUNICATIVE EXPERTISE FORMATION AMONG STUDENTS OF MEDICAL COLLEGES ON THE BASIS OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES

Summary. *The purpose of the article model of communicative expertise formation among students of medical colleges on the basis of information and communication technologies has been formed.*

This paper has investigated the main tasks to be solved for the formation of communicative expertise among students of medical colleges on the basis of information and communication technologies. These tasks are the following: forming a positive attitude towards the future professional activity among medical students; increasing the level of mastering the information and communication technologies; forming knowledge, abilities and skills of conducting communicative practices in terms of professional functions; raising the appropriate level of foreign communicative expertise in the conditions of the global process of internationalization; developing the skills of kindly sociability; forming a professional culture of the future medical professional; instilling the basic principles of professional ethics in the professional activity of a medical specialist.

It has been proved that modern clinical practice requires specialists who possess modern technologies for taking care of patients and providing medical services in accordance with European standards. This requires the medical professionals to be prepared for constant professional self-development.

Keywords: *communication, communicative expertise, doctors, medical college, nurses.*

Постановка проблеми. Сучасний етап суспільних внутрішніх перетворень відображає складні кроки в напрямку світової інтеграції. Характерною ознакою даного етапу є необхідність для кожної особистості не тільки адаптуватися до нестабільної суспільної ситуації, а й самовизначитись та сформуванати власну лінію поведінки в соціумі. У цьому сенсі перед системою вищої освіти постають нові складні завдання з формування майбутнього фахівця як суб'єкта професійного самовизначення, усвідомлення студентом себе як фахівця відповідно до вимог сучасного суспільного розвитку. У зв'язку з цим виникає необхідність пошуку нових шляхів вирішення зазначеної проблеми, базуючись на значних теоретичних і практичних здобутках формування професійно орієнтованої особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку у студентів комунікативної компетентності на основі інформаційно-комунікаційних технологій присвячували свої праці такі провідні науковці, як Р. Абдулгалімов, О. Бреус, О. Дубягін, О. Жерновникова, Г. Панасенко, О. Подліанова, М. Соснова та інші. Проте в нинішніх умовах значної актуальності набуває дослідження моделі формування комунікативної компетентності в студентів медичних коледжів на основі інформаційно-комунікаційних технологій, що зумовило вибір теми даної статті.

Мета і завдання статті – описати й обґрунтувати модель формування комунікативної компетентності у студентів медичних коледжів на основі інформаційно-комунікаційних технологій; виокремити основні завдання, які необхідно вирішити для формування комунікативної компетентності у студентів медичних коледжів на основі інформаційно-комунікаційних технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі в умовах переходу до ринкових відносин, головним завданням освіти є підготовка кваліфікованих фахівців з високим рівнем фахових знань, умінь, навичок. Науковий аналіз і результати дослідження свідчать: щоб якісно підготувати студента медичного коледжу, потрібно дати йому практичні навички роботи, а для цього необхідно в процесі навчання використовувати такі методи, які викликають інтерес до професійно-практичних дисциплін, а також обмін професійним досвідом, пов'язаним з майбутньою професійною діяльністю; зацікавленість до спеціалізації та впровадження нових технологій навчання; дослідження результатів творчого зростання [3, с. 12].

У дисертації О. Жерновникової виділено такі умови й шляхи реалізації компетентнісного підходу в навчанні: розкриття і розвиток індивідуальності студента; розвиток творчих здібностей студентів з урахуванням їх інтересів, схильностей, типу мислення; орієнтація на формування у студентів готовності до самовизначення, самоактуалізації (прояв того, що закладено в особистості); самореалізація (виявлення і реалізація своїх індивідуальних можливостей); саморегуляція (управління різними особистісними сторонами); самооцінка (співвіднесення себе з різними аспектами, шкалами) [3, с. 44].

Упровадження нових інформаційних технологій в освітній процес зумовлює нові способи роботи з текстами. Найбільш розробленим у цьому напрямі є гіпертекстове представлення інформації, що поєднує звичайний текст з інтерактивним вибором певної порції інформації [7].

Робота з інтерактивною дошкою передбачає застосування як групових інтерактивних навчальних методів, так і фронтальних. У першому випадку мова йде про формування малих навчальних груп у кількості від 2 до 6 осіб, у другому – до навчального процесу залучається весь клас. Термін обговорення в малих групах складає 3-5 хвилин, виступу – до 3 хвилин. Час виступу під час фронтальної роботи займає 1 хвилину. Таким чином інтерактивний метод дозволяє вирішувати комунікативні та пізнавальні задачі із застосуванням засобів

іншомовного спілкування.

Нині серед основних задач професійної освіти на перший план виходить «допомога вивчити» замість «змусити вивчити». Новітній освітній процес потребує впровадження нових методів і форм роботи, передбачає для викладачів та студентів нові ролі, а саме: викладача як інструктора-консультанта і студента як допитливого шукача-дослідника, що здатний самостійно і творчо опрацьовувати завдання навчального процесу, широко застосовувати новітні досягнення інформаційних технологій для отримання необхідних професійних знань.

У процесі вивчення медичної дисципліни продуктивним педагогічним чинником для ефективного розвитку, формування професійної інформаційно-технологічної компетентності майбутнього медичного працівника є створення електронної бази знань з дисципліни.

Основа цієї бази існує у вигляді електронного підручника або посібника, який містить необхідну для вивчення інформацію (текст, графіки, відео, мультимедійні презентації тощо), тестові завдання, посилання на літературу до кожної теми. Далі здійснюється поповнення інформації цієї бази, важливо, що додаткову інформацію можуть надавати як викладачі, так і студенти. Доступ до електронної бази знань потрібно здійснювати через Інтернет [1, с. 45].

Слід вважати доцільним та необхідним використання в освітньому процесі наступних мультимедійних засобів: електронні підручники, енциклопедії та словники (особливо це стосується самостійної роботи студентів медичних ЗВО); Інтернет-ресурси, відео- та аудіоматеріали, інтерактивні дошки тощо. Використання новітніх технологій у навчальному процесі покращує якість подання навчального матеріалу та підвищує ефективність його сприйняття, урізноманітнює освітній процес та стимулює студентів до навчання.

У всьому світі нині спостерігається посилений інтерес до технологій дистанційної освіти, яка дає студентам, лікарям-інтернам, медичним працівникам і курсантам можливість навчатися в індивідуальному режимі, що особливо важливо для безперервної освіти. Упровадження дистанційної освіти дозволяє значно підвищити рівень підготовки медичних сестер, що особливо актуально на післядипломному етапі навчання [6, с. 48].

Упровадження в освітній процес сучасних технологій змінює роль педагога, який усе більше освоює функції консультанта, радника, вихователя. Це вимагає від науково-педагогічних працівників спеціальної психолого-педагогічної підготовки, оскільки в професійній діяльності викладача реалізуються не лише спеціальні, наочні знання, а й сучасні знання в галузі педагогіки і психології, технології навчання і виховання. На цій базі формується готовність до сприйняття, оцінювання і реалізації педагогічних інновацій [2].

Інтерактивні форми навчання і міжпредметна інтеграція – це важливі питання, які не втрачають своєї актуальності на сучасному етапі підготовки студентської молоді за обраною професією і є особливо важливими для здійснення освітнього процесу в закладах передвищої освіти. Вони посилюють інтерес до навчання, розвивають творче, продуктивне мислення, вчать культурі спілкування, поліпшують міжособистісні взаємини. Водночас використання активних форм і методів навчання підвищує вимоги до викладача, який у сучасних умовах має виступати в ролі організатора пізнавальної діяльності студентів, а не переповідача інформації. Сучасний викладач має вміти створювати ділову, творчу обстановку, вести діалог, дискусію і спонукати до самостійності в здобуванні знань [4, с. 204].

Отже, стає формування у студентів професійних якостей у значній мірі залежить від їх особистого ставлення до самостійної роботи. У випадку пасивного підходу, коли студенти вважають, що навчального матеріалу наданого викладачем на лекціях та семінарах достатньо, спостерігається зниження якості навчання та можливостей майбутнього фахівця у подальшій професійній діяльності. Важливо зазначити, що не слід ототожнювати самоосвіту з «відробітками», націленими, перш за все, на закріплення пройденого матеріалу, а не здобуття нових знань. Максимальний ефект досягається за постійної роботи студента над собою. Тому самостійну роботу можна розглядати як один з основних чинників особистісного та професійного розвитку майбутнього фахівця.

Як зазначає Г. Панасенко, входження України в єдиний освітній простір підвищує значущість англійської мови не тільки як академічної дисципліни, а й як засобу оволодіння вузькогалузевою спеціалізацією, в тому числі в галузі медицини [5, с. 14]. Розвиток даного аспекту також можна здійснювати за допомогою залучення інформаційних технологій.

Таким чином, розвиток практичних навичок та дослідницьких умінь студентів-медиків слід розглядати як пріоритетне завдання освітнього процесу та головну мету впровадження сучасної моделі сестринського процесу в роботу закладів охорони здоров'я.

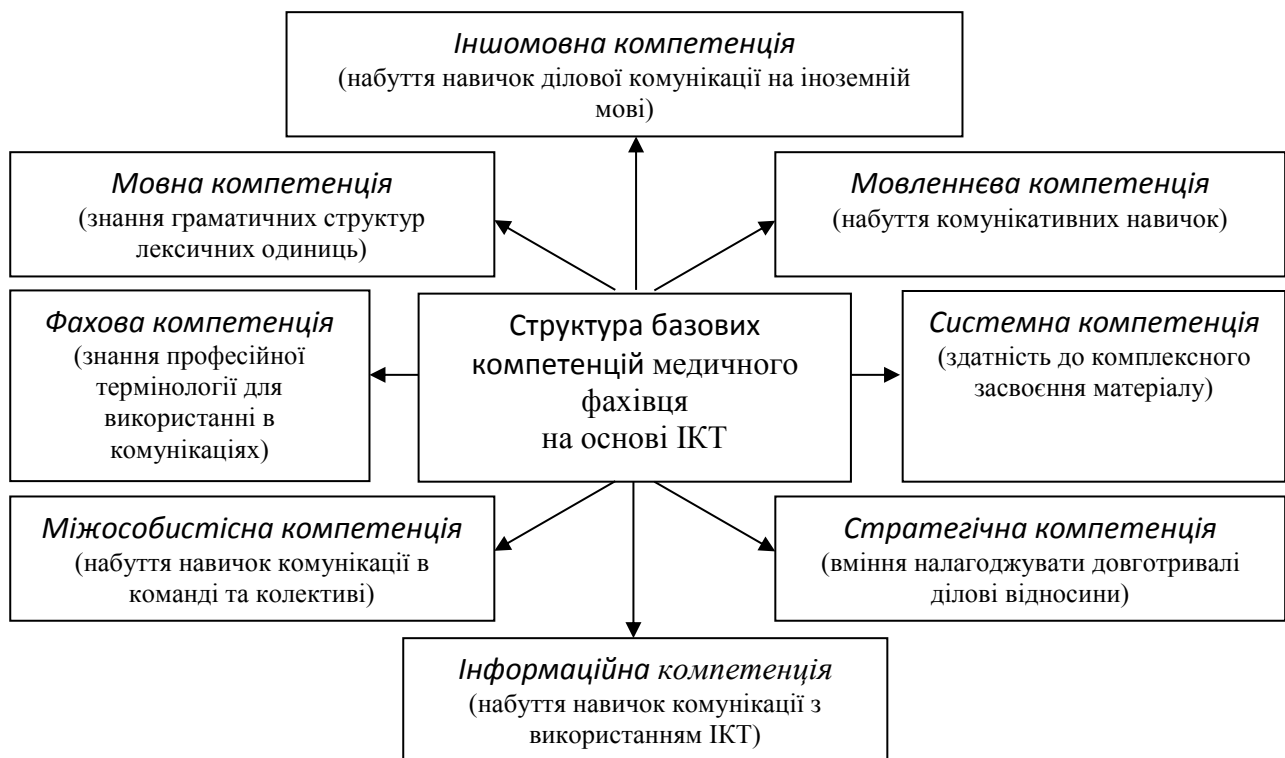
На основі аналізу попередньої інформації пропонуємо побудувати модель формування комунікативної компетентності у студентів медичних коледжів на основі інформаційно-комунікаційних технологій (див. рис. 1). Як бачимо, метою впровадження даної моделі є формування комунікативної компетентності майбутніх медичних фахівців на основі інформаційно-комунікаційних технологій.

Модель формування комунікативної компетентності у студентів медичних коледжів

Мета: формування комунікативної компетентності майбутніх медичних фахівців на основі інформаційно-комунікаційних технологій.

Завдання:

- 1) сформувати у студентів-медиків позитивне ставлення до майбутньої професійної діяльності;
- 2) підвищити рівень оволодіння інформаційно-комунікаційними технологіями;
- 3) сформувати знання, вміння та навички здійснення комунікативних практик у контексті професійних функцій;
- 4) підвищити належний рівень іншомовної комунікативної компетенції в умовах глобального процесу інтернаціоналізації;
- 5) розвинути вміння доброзичливої комунікабельності;
- 6) сформувати фахову культуру майбутнього медичного фахівця;
- 7) привити основні засади професійної етики у професійній діяльності медичного фахівця.

Традиційні методи: використання лекційних занять, практичних занять, семінарів, самостійного опрацювання.

Нові методи: використання імітаційних і неімітаційних занять: проблемних лекцій, бесід, ділових та рольових ігор; інтерактивних: тренінгів, кейс-методу; дискусійних: переговорів, дебатів, «мозкового штурму», проектна діяльність.

Інноваційні методи (ІКТ): використання онлайн-сесій у форматі "питання-відповідь", обговорення дискусійних питань у форматі вебінару; розсилки матеріалів для самоперевірки та рівня засвоєння пройденого матеріалу; створення дискусійних груп; комп'ютерних комунікаційних систем; імітаційних рольових ігор у форматі онлайн-конференцій рідною та іноземною мовами, проведення презентацій.

Рис. 1. Модель формування комунікативної компетентності у студентів медичних коледжів на основі інформаційно-комунікаційних технологій

За таких умов основними завданнями, які необхідно вирішити у даному аспекті, є: формування у студентів-медиків позитивного ставлення до майбутньої професійної діяльності; підвищення рівня оволодіння інформаційно-комунікаційними технологіями; формування знань, умінь та навичок здійснення комунікативних практик в контексті професійних функцій; підвищення належного рівня іншомовної комунікативної компетенції в умовах глобального процесу інтернаціоналізації; розвиток вміння доброзичливої комунікабельності; формування фахової культури майбутнього медичного фахівця; прививання основних засад професійної етики в професійній діяльності медичного фахівця.

Розроблена нами модель формування комунікативної компетентності у студентів медичних коледжів поєднує структуру базових компетенцій майбутнього медичного працівника з метою, завданнями та методами освітньої діяльності.

Структура базових елементів на основі використання інформаційно-комунікаційних технологій включає наступні:

- 1) мовна компетенція (знання граматичних структур лексичних одиниць);
- 2) мовленнєва компетенція (набуття комунікативних навичок);
- 3) фахова компетенція (знання професійної термінології для використання в комунікації);
- 4) міжособистісна компетенція (набуття навичок комунікації в команді та колективі);
- 5) інформаційна компетенція (набуття навичок комунікації з використанням ІКТ);
- 6) стратегічна компетенція (вміння налагоджувати довготривалі ділові відносини);
- 7) системна компетенція (здатність до комплексного засвоєння матеріалу);
- 8) іншомовна компетенція (набуття навичок ділової комунікації на іноземній мові).

Серед методів формування комунікативної компетентності у студентів медичних коледжів пропонуємо використовувати такі:

1. Традиційні методи: використання лекційних занять, практичних занять, семінарів, самостійного опрацювання.

2. Нові методи: використання імітаційних і неімітаційних занять: проблемних лекцій, бесід, ділових та рольових ігор; інтерактивних: тренінгів, кейс-методу; дискусійних: переговорів, дебатів, «мозкового штурму», проектна діяльність.

3. Інноваційні методи (ІКТ): використання онлайн-сесій у форматі «питання-відповідь», обговорення дискусійних питань у форматі вебінару; розсилки матеріалів для самоперевірки та рівня засвоєння пройденого матеріалу; створення дискусійних груп; комп'ютерних комунікаційних систем; імітаційних рольових ігор у форматі онлайн-конференцій рідною та іноземною мовами, проведення презентацій.

Висновки із цього дослідження і подальші перспективи в цьому напрямку. Підсумовуючи усе вищесказане, можемо зробити висновок, що застосування сучасних засобів інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі та професійній діяльності надає нові можливості вирішення проблем особистісного та професійного розвитку студентів медичних закладів передвищої освіти, вимагає не тільки відповідних знань, а й спроможності їх застосовування у практичній діяльності. Рівень розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності мусить відповідати виробничим завданням, фаховим функціям та навичкам, які повинен мати випускник закладу освіти. Перспективним слід вважати впровадження такої моделі формування інформаційно-комунікаційної компетентності, яка враховує особливості фахової діяльності студентів медичних закладів освіти.

Список використаних джерел:

1. Абдулгалімов Р. М. Використання інноваційних технологій як основа розвитку професійної інформаційно – технологічної компетентності лікаря / Р. М. Абдулгалімов, М. А. Ризаханов, Г. Н. Абдулгалімова // Сучасні проблеми науки та освіти. – М.: Освіта, 2015. – № 4. – С. 44-47.
2. Дубягін О.Б. Інноваційні технології та методи навчання як фактор удосконалення навчального процесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.geci.cn.ua/uk/home/item/download/446_a657598348b2a6e8c60b5c4f62a104f0.html.
3. Жерновникова О. А. Дидактичні умови стимулювання самостійної навчальної діяльності студентів медичного коледжу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09 / О. А. Жерновникова. – Харків, 2009. – 219 с.
4. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи: монографія; за ред. П.Ю. Сауха. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. – 444 с.
5. Панасенко Г. О. Особливості професійно орієнтованого навчання іноземних мов студентів у немовних ВНЗ / Г. Панасенко, Т. Акопян // Рідна школа. – 2010. – № 1. – 121 с.
6. Подліанова О. І. Організація самостійної роботи лікарів-інтернів в заочній інтернатурі / О. І. Подліанова // Вісник проблем біології і медицини. – 2015. – Вип. 2, Т. 4 (121). – С. 47-49.
7. Соснова М. Інтерактивні методи навчання у професійній підготовці молодших медичних спеціалістів. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vnadped_2016_4_14.pdf.